



بررسی کتاب

مسند فاطمة الزهراء (س)

محمد هادی مؤذن جامی

۱- معرفی اجمالی

جلال‌الدین سیوطی^۱ در این کتاب بیش از آنکه مسندی عرضه کرده باشد، جنگی از روایات متعلقه به سیده زنان عالم را فراهم آورده است. و مشتمل بر ۲۸۴ روایت است که گاه تکراری یا مشابه می‌نمایند و نظمی نیز در ذکر روایات به چشم نمی‌خورد. ۲۴ روایت آن از قول حضرت فاطمه (س) نقل شده است (مؤلف تعداد مرویات از ایشان را در کتب احادیث ۱۸ حدیث می‌داند. مقدمه کتاب، ص ۲۲) و باقی شامل روایات مربوط به رابطه پیامبر (ص) و فاطمه (س) یا پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، اعمال و خصوصیات ویژه حضرت فاطمه (س)، چندین روایت حاشیه‌ای (مربوط اما غیر مستقیم) و روایاتی غیر مربوط یا جعلی است. منابع مسند بجز صحاح سته بیش از نوزده مورد است که مشهورترین آنها المستدرک حاکم نیشابوری، حلیة الاولیاء ابونعیم، الکامل ابن عدی، التاریخ خطیب بغدادی، الکبیر طبرانی، السنن دار قطنی، کتزالعمال کراجکی، مجمع الزوائد هیمی، دلائل النبوة بیهقی، المصنف عبدالرزاق، الضعفاء عقبلی و السنن الکبری بیهقی است.

۲- بررسی محتوایی و مضمونی

در این بخش دسته‌بندی روایات ۲۸۴ گانه براساس ردیف آنها عرضه می‌شود، شماره در دو کمانک قید می‌گردد: (ترتیب موارد براساس شماره اولین روایت است نه موضوع)

۱-۲- روایت از حضرت شامل ۲۴ حدیث:

- ذکر ثواب قرائت چند سوره (۲)
- ذکر شرار امت (۱۰)
- دعای ورود به مسجد (۳۶، ۳۷ و ۴۹)
- ساعت خاص دعا در جمعه (۴۷)
- بیداری بین الطلوعین (۴۸ و ۲۵۸)
- روایتی در خصوص حق فردی (۵۲ و ۵۳ و نیز ۵۶ در تکمیل ۵۳)

مسند فاطمة الزهراء (س)، ابو الفضل جلال‌الدین عبدالرحمن سیوطی، الطبعة الاولى (بیروت: مؤسسة الکتب الثقافه، ۱۹۹۳/۱۳۱۳)، ۱۲۰ ص، وزیری.

- عرضه قرآن و وعده پیامبر (ص) به فاطمه (س) (۹۵ و نیز ۱۱۶ و ۱۹۲ در وعده اول لاحق به رسول‌الله (ص))
- در خصوص سروری زنان عالم (۹۷ و ۱۱۱)
- روایتی در مورد علی (ع) (۱۵۵)
- روایتی در مورد عیسی (ع) (۲۲۶)
- دعای وقت خواب (۲۳۲ و نیز ۲۵۷)
- روایتی از پیامبر (ص) (۲۴۰)
- روایتی در خصوص اخلاق مؤمن (۲۶۱)
- بهشت زیر پای مادران است (۲۷۲)
- ذکر خاطره‌ای از برخورد مشرکان با پیامبر (ص) (۲۷۹).
- ۲-۲- روایات مربوط به پیامبر (ص) و حضرت فاطمه (س) شامل ۶۷ مورد:
- دیدار با فاطمه پس از هر غزوه و سفر (۱ و ۳۸ و ۶۰)
- دعای صبح و شام (۴ و ۳)
- پنج کلمه جبرئیلی (۶ و ۷ و ۳۳)

۱. سیوطی چهره‌ای آشناست، اصل او ایرانی است، پدرش قاضی و از اعلام شافعیه بود، در ۸۴۹ هجری زاده و در ۹۱۱ درگذشته است. او در علوم مختلف از حدیث و تفسیر و فقه و لغت تا طب دست داشته و حدود ۷۲۵ کتاب و رساله به او نسبت داده شده است، که خود نشان پرکاری و وسعت علم و آگاهی اوست، و به همین سبب او را ابن‌الکتب نامیده‌اند (نک مقدمه کتاب).

بررسی کتاب مسند فاطمة الزهراء (س)

- نهی فاطمه (س) از زیورآلات (۹۰۸)
- فاطمه (س) و قربانی حج تمتع (۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸)
- تسیحات و دعا عوض خادم (۳۴، ۲۳۱، ۲۳۳، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶)
- بوسیدن فاطمه (س) (۳۹ و ۱۹۰)
- فاطمه (س) در عزای پدر (ص) (۴۱، ۴۳ و ۴۴)
- فاطمه (س) و سخنان پیش از رحلت پدر (ص) (۴۲، ۴۶، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵ و ۲۸۳)
- فاطمه (س) و فرزندان در حضور پدر (ص) (۴۵، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۳۹ و ۱۸۴)
- رابطه مدت تبلیغ هر پیامبر با پیامبر پیش از خود (۶۱ و ۶۲)
- ازدواج فاطمه (س) و علی (ع) و موارد مربوطه شامل:
- ازدواج به امر خداست (۶۳، ۶۹ و ۲۱۴)
- علی (ع) محبوبترین اهل بیت (۶۴)
- علی (ع) وصی امت (۶۵)
- علی (ع) بهترین زوج (۶۶، ۶۷، ۶۸ و ۷۰)
- فاطمه (س) محبوبتر و علی (ع) عزیزتر است (۹۹ و ۱۰۶)
- علی (ع) یکی از دو مرد برگزیده خداست (۱۵۱)
- علی (ع) اعلم و افضل مردان است (۱۵۲).
- ۲-۳ اعمال و خصوصیات ویژه فاطمه (س) شامل ۸۸ مورد:
- تنبیه کنیز (۱۹)
- فاطمه (س) و ابوبکر شامل:
- مطالبه میراث (۲۱، ۲۲، ۲۵، ۲۶، ۲۹، ۳۰ و ۴۰)
- سهم ذوی القربی (۲۷)
- عیادت ابوبکر از حضرت در بستر بیماری (۲۳)
- فاطمه (س) و عمر (تهدید عمر به آتش زدن درب خانه، ۳۱ و نیز ۱۸۵)
- فاطمه (س) در قیامت شامل:
- سواره بر قسواء (۷۲ و ۷۳)
- عبور فاطمه (س) از صراط و فروهستن چشمها (۹۱، ۹۲، ۹۳، ۱۰۰ و ۱۱۰)
- آتش بر او حرام است (۱۰۱ و ۱۲۰)
- اولین زنی که به بهشت می رود (۱۱۵)
- بهترین زنان و سرور زنان بهشت (۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴ و ۱۴۵)
- بشارت فرشته ای به سیادت فاطمه (س) و حسنین (ع) (۷۴، ۸۶، ۹۸، ۱۱۲، ۱۲۸، ۱۳۶، ۱۶۹ و ۱۸۹)
- پیامبر (ص) پدر فرزندان فاطمه (س) است (۷۹، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۳ و ۱۶۵)
- حکم سد ابواب به مسجد بجز برای پیامبر (ص) و علی (ع) و فاطمه (س) (۸۱، ۸۲ و ۸۳)
- مهدی (عج) فرزند فاطمه (س) است (۹۰، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴ و ۲۲۵)
- فاطمه (س) پاره تن پیامبر (ص) است (۹۶، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴ و ۱۲۵)
- فاطمه (س) نخستین میهمان پدر پس از رحلت (۱۰۲ و ۲۲۰)
- فاطمه (س) سرور زنان است (۱۰۵، ۱۱۳ و ۱۱۴)
- فاطمه (س) حوراء امید است (۱۰۷)
- معنای فاطمه (۱۰۸)
- فاطمه (س) میوه ای از بهشت (۱۰۹)
- غضب و رضایت خدا برای غضب و رضایت فاطمه (س) (۱۱۸، ۱۱۹ و ۱۸۶)
- عدم عذاب فرزندان او (۱۱۷)
- فاطمه (س) در خانه (۱۴۶)
- فاطمه (س) و علی (ع) محبوبترین افراد نزد پیامبر (ص) (از قول عایشه: ۱۵۴)
- فاطمه (س) را نیکوکار و بدکار دوست دارند اما علی (ع) را فقط مؤمن دوست دارد و منافق دشمنش می دارد (۱۵۷)
- زایمان فاطمه (س) (۱۷۸)
- فرزندان او سرور جوانان اهل بهشتند (۱۸۰ و ۱۸۸)
- فاطمه (س) یکی از دو رکن زندگی علی (ع) (۱۸۱)
- نخستین زنی که نعش برگزید (۲۱۷)
- خواب فاطمه (س) (۲۳۴)
- صدقه برای موی تراشیدن و عقیقه فرزند (۲۷۱، ۲۷۴ و ۲۷۵)
- بهترین چیز برای زن آن است که مرد او را نبیند و او مردان را نبیند (۲۷۶ و ۲۷۷)
- یک روایت (۲۷۸)
- فاطمه (س) حامی پدر (ص) (۲۸۰ و ۲۸۴)
- امام حسن (ع) به پیامبر (ص) شبیه تر است تا پدرش علی (ع) (۲۸۱)
- ۲-۴ روایات مربوط به پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) شامل ۲۵ مورد:
- مباحله (۵)
- دوستی پیامبر (ص) با دوستان اهل بیت و دشمنی با دشمنان ایشان (۷۵ و ۱۷۰)
- مجتمع در قیامت (۷۶، ۱۶۶ و ۱۷۱)
- نخستین کسانی که به بهشت می روند (۷۷ و ۱۶۷)
- در حضیرة القدس (۷۸) بعضی روایات خطیرة القدس)
- در قبه ای تحت عرش در قیامت (۸۰)
- آل ابراهیم (ع) و صلوات بر آنان (۸۴ و ۱۶۴)

- بهترین مردان علی (ع) و جوانان حسنین و زنان فاطمه (س) (۸۵)
 - حب محبان اهل بیت (۸۷)
 - ساکنان در درجه و سیله (۸۸ و ۱۶۸)
 - حسنین (ع) سرور جوانان و فاطمه (س) سرور زنان (۱۳۱)
 - حدیث کساء و اهل بیت (۱۵۶، ۱۶۳، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶ و ۱۷۷)
 - سلام بر اهل بیت (۱۷۲).
 ۵-۲- روایات حاشیه ای که غیر مستقیم به حضرت فاطمه (س) مربوط است، شامل ۶۲ مورد:
 - ذکر تسبیح فاطمه (س) (۱۲)
 - احادیثی از علی (ع):
 - درخواست از پیامبر (ص) (۱۳)
 - علی (ع) و فرزند حمزه (۲۰)
 - ذکر فضایل خود از جمله همسری فاطمه (س) در شورای منصوب عمر (۳۲)
 - صدقه علی (ع) و پاسخ به همسر (۳۵)
 - بیدار کردن علی (ع) و فاطمه (س) توسط پیامبر (ص) (۵۱ و ۵۰)
 - پیوند برادری علی (ع) با پیامبر (ص) (۵۴، ۵۵ و ۱۵۰)
 - پرسش شرعی علی (ع) (۵۷)
 - علی (ع) پس از احد شمشیر به دست فاطمه (س) می دهد (۵۸)
 - خدیجه که پرورش یافته او و فاطمه (س) است دشمترین افراد با علی (ع) است (۵۹)
 - خطاب پیامبر (ص) به علی (ع) (۷۱)
 - شعری منسوب به علی (ع) و یادی از همسر (۱۵۳)
 - علی (ع) و پول یافته شده (۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹ و ۲۳۰)
 - نهی رسول خدا (ص) از طلا و ... خطاب به علی (ع) (۲۳۵)
 - هدیه به فاطمه (س) (۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸ و ۲۳۹)
 - خواستگاری ابوبکر (۱۲۶ و ۱۲۷)
 - توصیف ابن عباس در مورد حسنین (ع) (۱۳۷)
 - چه کسی محبوبتر است؟ (۱۵۹ و نیز ۱۶۰)
 - خاطره ای از عبدالله بن جعفر (۱۶۱)
 - هدیه عمر برای حسنین (ع) (۱۷۹)
 - پیامبر و مهر حسنین (ع) (۱۸۲)
 - کنیز اهدائی به فاطمه (س) (۱۹۹)
 - احادیثی مربوط به مهریه فاطمه (س) (۲۰۰ تا ۲۰۴)
 - ولیمه عروسی فاطمه (س) (۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۸ و ۲۰۹)
 - ازدواج علی (ع) (۲۰۷، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۶۹، ۲۷۰ و ۲۷۳)
 - ذکر اولاد خدیجه (س) (۲۱۹ و ۲۸۲)

- روایتی از پیامبر (ص) (۲۲۱)

- هرکس ضامن عمل خود است پس عمل باید (۲۶۲ تا ۲۶۸)

۶-۲- روایات غیر مربوط یا معمول شامل ۱۸ مورد:

بجز حدیث ۵۵ که حدیثی مفصل در مؤاخاة است و در آن

عشره مبشره معروف یاد شده است موارد ذیل یاد می شود:

- پیامبر (ص) در قضیه قطع دست زن دزدی از بنی مخزوم لزوم

اجرای حکم را یادآور می شوند حتی اگر فاطمه دخترشان باشد (۱۱) و

معلوم است که روایت ربطی به شخص حضرت ندارد.

- ضمن ذکر محاجه و میراث خواهی حضرت مدعی است

ایشان تسلیم نظر ابوبکر می شود (۲۴)؛ بدیهی است مفاد سایر

روایات میراث خواهی «بخش ۲-۳» نیز جعلی است.

- ابوبکر به هنگام مرگ می گوید کاش حرمت خانه فاطمه

نمی شکست (۲۸)

- روایتی در مورد عدم امکان جمع نبوت و خلافت در یک

خانواده (۸۹) که البته جعلی است.

- روایاتی در مورد قصه جعلی قصد ازدواج علی (ع) با دختر

ابوجهل و نهی پیامبر (ص) از این عمل (۹۴، ۱۲۳، ۱۶۲،

۱۸۷، ۱۹۶، ۱۹۷ و ۱۹۸) که یقیناً دروغ و بافته امویان است.^۲

- روایاتی در خصوص نماز ابوبکر بر پیکر فاطمه (س)

(۱۴۷، ۲۱۸، ۲۵۹ و ۲۶۰) که جعلی است.

- پاسخ پیامبر (ص) به پرسش ام کلثوم که زوج او - عثمان -

بهتر است یا همسر فاطمه (س) (۱۴۸ و ۱۴۹)

- روایتی از عمر در مورد افراد شورا (۱۵۸).

۳- جمع بندی

با آنکه در کتاب حاضر روایات عدیده به سود اهل بیت (ع) و

روشنگر حقیقت موجود است، اما مع الاسف آمیختگی روایات

اصلی با موارد گوناگون و نامربوط یا جعلی به تبلیغ ابلیس یا

التباس حق به باطل از اتقان متن کاسته است.

مقایسه ای سریع بین روایات مسند و نرم افزار نور برای بحار الانوار

حاکی از شباهت و تفاوتها بین برخی از روایات است.^۳ امید است اهل

تحقیق بتوانند مسندی کامل و مقایسه ای را تقدیم اهل نظر کنند.

۲. البته در روایات ما نیز از حرام بودن زنان بر علی (ع) مادام که فاطمه (س)

زنده بوده است یاد شده نک مجموعه کتب اربعه ۷/ ۴۷۵ به ۳۶ روایت

۱۱۶ (نرم افزار نور).

۳. برای نمونه روایات ذیل در بحار الانوار نیز موجود است: (شماره

روایت = ج بحار / ص) ۶: ۱۵۲ / ۹۳ و ۲۷۲ / ۹: ۸۶ / ۴۳: ۱۵

۳۰۰ / ۹۹: ۳۷ و ۲۲ / ۸۴: ۳۷ و ۲۲ / ۲۴: ۴۲ و ۲۴۳ / ۴۸: ۵۳ / ۸: ۹۶

۲۷: ۲۷ و ۶۲ / ۱۰۳ و ۳۷: ۶۶ و ۱۳۲: ۳۶ و ۳۰۷ و ...

